

S. KRUSE FOT.

FOTOTYPI PACHT & CRONES EFTF.

O. G. Petersen

MINDEORD

over afdøde Medlemmer.

Otto Georg Petersen

26. Marts 1847—17. Juni 1937.

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde d. 5. November 1937.

Af **Ove Paulsen.**

Selskabets ældste Medlem, fhv. Professor ved Landbohøjskolen, Dr. O. G. Petersen, er i Sommer afgaaet ved Døden. Han var den sidste levende af dem, der er afbildede paa Krøyers Maleri fra 1898 »Et Møde i Videnskabernes Selskab«.

O. G. Petersens Forældre var Sognepræst Jens Chr. Petersen og Hustru f. Marie Kristine Jespersen. Han fødtes i Tersløse ved Sorø og tilbragte en glad Barndom og Ungdom i den smukke skovrige Egn, hvor han tumlede sig og botaniserede. Han gik i Sorø Akademis lærde Skole og nævner fra den Tid (i sin Doktor-Selvbiografi) Adjunkt P. Lorenzen som en udmærket Lærer i Naturhistorie, og Naturforskeren Dr. Henr. Beck som den, der især gav ham Impuls til Studium af Naturvidenskaberne.

O. G. Petersen tog Artium i 1866, kom til København, tog 1868 Philosophicum og »begyndte tillige at studere Botanik, men paa en temmelig ensidig og tidsspildende Maade«, skriver han selv. Den »ensidige og tidsspildende Maade« kan forklares af forskellige Forhold. Først Tilstanden ved Universitetet: A. S. Ørsted var botanisk Pro-

fessor til sin Død 1872; han residerede i den gamle botaniske Have bagved Charlottenborg, hvor alle Pladsforhold var meget smaa, baade i det frie og under Tag, og ogsaa imellem Botanikerne! Ørsted var vel en betydelig Naturforsker, men siges at have været en daarlig Lærer, og han laa i skarp Strid og hidsig Polemik med andre Botanikere, havde vel nok at gøre med at holde sine Angribere fra Livet. Og efter Ørsteds Død blev hans Efterfølger — ingen, men den mærkelige Mand D. F. Didrichsen blev Docent, og han kunde, skønt kundskabsrig, ikke samle sig til sit Arbejde, hverken som Videnskabsmand eller som Lærer for de naturhistoriske Studerende. Didrichsen blev Professor 1875, da den nuværende botaniske Have toges i Brug.

Men en anden Aarsag til O. G. Petersens ensidige og tidsspildende Studium kan maaske findes i hans Omgang med Studiekammeraterne. Han skriver i sin Nekrolog over Botanikeren Samsøe-Lund, som døde 1886 (Meddel. fra d. bot. Forening, Bd. 2, Nr. 1, S. 5): »Han levede i flere Aar i et fortroligt Venskab med en lille Kreds af botaniske Ynglinge, i hvilken han repræsenterede de solide Kundskaber og den videnskabelige Dygtighed, medens I. P. Jacobsen, der før han blev Digter, var en ivrig Algolog og Florist, var Selskabets vittige Hoved. Venskabet mellem disse to saa yderst forskellige Mennesker vedligeholdt sig iøvrigt i Aarenes Løb, længe efter at deres fælles Exkursioner vare ophørte, paa hvilke Jacobsen samlede Alger, de begge Mosser og Samsøe-Lund specielt Halvmosser« . . . O. G. Petersen har selv været en af disse »botaniske Ynglinge«, og blandt dem repræsenteret baade den videnskabelige Dygtighed og Viddet, thi han var en morsom Mand. Han har mundtlig fortalt om, hvordan han og I. P. Jacobsen efter Møderne i botanisk Forening sad i Rydbergs Kælder og snakkede

Botanik; Jacobsen var dengang »en stor stærk Jyde«, som altid vilde have Oksesteg at spise, som om han trængte til at styrke sig til sin kommende Sygdom.

O. G. Petersens Studentertid 1866—1875 var i botanisk Henseende en ganske levende Tid. Plante-Anatomien, der i Hundredaarets første Halvdel havde faaet rig Vækst især ved Hugo v. Mohls Arbejder i Tyskland, var nu ved talrige, baade tyske og franske Forskere bleven bragt frem til en ordnet og nogenlunde gennemarbejdet Videnskab, og Math. Jacob Schleidens filosofiske »inductive Wissenschaft« maatte i 60'erne vige for Hofmeisters og Jul. Sachs' mere nøgterne og eksakte Forskning, ogsaa og især i udviklingshistorisk og fysiologisk Retning. O. G. Petersen var ikke synderlig filosofisk anlagt, han har, at dømme efter nogle Arbejder fra Studentertiden, mest interesseret sig for Anatomi og forresten botaniseret og lavet Floristik.

Han tog Magisterkonferensen i 1875 og blev derefter Alumnus paa Borchs Kollegium. Der boede han i tre Aar, ernærede sig ved Skole-Undervisning og Manuduktion og fortsatte sine planteanatomiske Studier; i 1877 kom en Afhandling om Labiaternes Stængel-Anatomi, en værdifuld sammenlignende Studie. — I 1878 aabnedes en større Verden for ham; han fik det Thott'ske Rejselegat og Kommunitetet og rejste til Strassburg, hvor han studerede et Semester hos den berømte Mykolog og Plante-Anatom H. A. de Bary, hvis Lærebog »Vergleichende Anatomie der Vegetationsorgane der Phanerogamen und Farne« (1877) endnu er et Mønster paa fast og konsekvent Undersøgelse. Den Tid i Strassburg talte O. G. Petersen ofte om, her gik han i Lære hos en af Videnskabens store og fik »den eneste Vejledning jeg overhovedet har faaet i Plante-Anatomi«. Det har sikkert haft Betydning for dansk Botanik, at O. G. Petersen kom

hjem med de Barys Metoder og Resultater og saaledes indførte moderne Forskning her til Landet.

Efter sin Hjemkomst (over Paris) fik O. G. Petersen (1878—1882) en lille Stilling som ekstraordinær Assistent ved Universitetets botaniske Museum. 1882—1886 var han Docent i Plante-Anatomi ved Universitetet, 1883—1886 Bibliotekar ved Botanisk Haves Bibliotek, og endelig var han 1886—1893 Docent i Botanik for Farmaceuterne og Assistent ved Botanisk Have; det sidste betød, at det var ham, der fik Opsigt med Havens levende Plantebestand.

I denne Tid, 1878—1893, hvor O. G. Petersen havde sin Virksomhed i Botanisk Have — ogsaa Farmaceuterne undervistes der — falder forskellige anatomiske Arbejder. Hans Disputats kom 1882: Om bikollaterale Karbundter og beslægtede Dannelser. Med bikollaterale Karbundter (nu vilde man sige Ledningsstrengene) menes Strengene, der bestaar af een Vedstreng, men to Sistrengene, en udenfor og en indenfor Vedstrengen. Dette Forhold findes hos forskellige Plantefamilier, f. Eks. Cucurbitaceae, Solanaceae, medens de allerfleste Plantefamilier har kollaterale Strengene med kun een Sistring, der ligger udenfor Vedstrengen. I sin Disputats undersøger O. G. Petersen nu de bikollaterale Strengenes Bygning og Forekomst, og han søger efter, hvad der kan være Aarsagen til »Bikollateralitet«, — er det Planter fra bestemte Typer af Lokalteter, eller af bestemte Livsformer, der er bikollaterale? Nej, ingen af Delene; dette Bygningsforhold findes i bestemte Plantefamilier, det maa være en arvelig Egenskab, ikke betinget af biologiske Forhold i Nutiden.

O. G. Petersen skrev desuden i denne Tid en Afhandling om Caryophyllacéernes Anatomi, — det var i det hele taget

mest systematisk Anatomi, han dyrkede — og andre anatomiske Arbejder, men han begyndte ogsaa en helt ny Studiegren. Som »Assistent ved botanisk Have« (»Plantebestemmer« plejer Stillingen at kaldes) kom han i Gang med at undersøge de Planter, Haven dyrkede af den store Gruppe af tropiske Enkimbladede, der hedder Scitamineae (Banan og Ingefær hører hertil). Nogle af dem beskrev han som nye Arter, og han arbejdede sig ind i hele Gruppens Systematik, bragte Orden i det Kaos, den dengang var, og endte med at bearbejde den monografisk. I det bekendte Værk Engler u. Prantl, Die natürlichen Pflanzenfamilien udkom 1888 O. G. Petersens Bearbejdelse af de fire Familier, der hører til Scitamineae, og i Warmings Symbolæ ad floram brasiliensem cognoscendam behandlede han samme Gruppe. Endelig monograferede han Gruppen i Martius' store Folioværk Flora brasiliensis, 172 Sider paa Latin, med 50 Tavler (1890). — Og nu, da han havde et stort Materiale af disse mærkelige tropiske Planter, kunde han ikke andet end ogsaa at undersøge dem anatomisk, og i 1893 offentliggjorde han i Videnskabernes Selskabs Skrifter — han var bleven Medlem af Selskabet i 1891 — en Afhandling »Bidrag til Scitaminéernes Anatomi«. Dette Arbejde om en stor Gruppe Enkimbladedes Anatomi førte til videre Studier over de enkimbladede Planters Tykkelsevækst i Almindelighed.

Foruden Scitamineae kom han ind paa nogle mindre Plantegrupper, som han bearbejdede til Engler u. Prantl, nemlig Trigoniaceae og Vochysiaceae (1896), samt Haloragidaceae (Tusendbladfamilien), som han skrev en smuk Monografi over, med mange originale Figurer (1893). De sidste Arbejder gaar over i næste Afsnit af O. G. Petersens Liv, men de nævnes her, fordi de hører til den systema-

matiske Gruppe af hans Publikationer, og fordi Arbejdet med dem stammer fra den Tid, da han daglig færdedes i Botanisk Have.

I 1893 blev O. G. Petersen Lektor i Botanik ved Landbohøjskolen, og fra 1902 Professor. Her valgte han meget snart Forstmænd og Forstvæsen som den Del af Højskolens Omraade, der havde mest Interesse for ham. Udover et Par værdifulde Bidrag til Kundskaben om dansk Plantevækst, nemlig Lille Vildmoses Vegetation (1896) og Beskrivelse af Egekrat i Jylland (1906), viser hans Publikationer, at det var Skovtræernes Naturhistorie, han beskæftigede sig med i de 25 Aar, han sad paa Landbohøjskolen.

Af de henved 40 større og mindre Afhandlinger, O. G. Petersen har skrevet om Træer, er endel anatomiske — Anatomi var jo hans Ungdoms Studium og Kærlighed —, men de fleste af dem er, man kunde sige anvendt anatomiske, idet mikroskopiske Ved-Undersøgelser enten anvendes til at belyse Træ-Arternes Slægtskabsforhold — systematisk Anatomi — eller sattes i Relation til biologiske Forhold. Ved er jo Forstvæsenets vigtigste Produkt, og Veddets Aarringe har krævet hans Interesse og Studium. O. G. Petersen har f. Eks. i et Arbejde »Undersøgelser over Træernes Aarringe« (Vidensk. Selsk. Skrifter 1904) anstillet Undersøgelser over Kar-Tæthed og Vægtfylde i smalle og brede Aarringe og fundet, at hos Løvtræer har smalle Aarringe større Kar-Tæthed end brede, de sidste har altsaa den største Vægtfylde. Modsat hos Fyr og Gran: de smalle Aarringe har forholdsvis flere tykvæggede Trakeider end de brede, og de smalle har altsaa større Vægtfylde. Saa-danne Undersøgelser har jo baade biologisk og forstlig Interesse. Som Eksempel paa systematisk-anatomiske Undersøgelser kan nævnes hans Arbejde om Bladets Anatomi hos

forskellige Naaletræer, og hans »Diagnostisk Vedanatomic« (1901), en meget anvendt Bestemmelses-Nøgle for de Vedsorter, der produceres i Nordeuropa; ved dens Hjælp kan man altsaa, paa mikroskopisk-anatomiske Karakterer, bestemme selv en lille Splint Ved.

Ogsaa biologiske Problemer har O. G. Petersen behandlet i sin Landbohøjskole-tid. Han har f. Eks. interesseret sig for »Træernes Rodliv«, gjort Iagttagelser over Rødders Vækst og nye Rødders Dannelse hos forskellige Træarter og til forskellige Aarstider, — og han har undersøgt de Forraadsstoffer, der i Sommerens Løb aflejres i Træernes Bark og Ved; det er mest Stivelse, men hos nogle Træarter bliver det i Vinterens Løb helt eller delvis omdannet til Sukker eller Fedt. — En samlet Fremstilling af Træernes Bygning og deres Liv i Skoven har han givet i sin »Forstbotanik« (1908), en indholdsrig Bog, men for en moderne Betragtning vel næppe biologisk-fysiologisk nok. — En særlig Farve i Billedet af O. G. Petersens Produktion giver hans Oversættelse (i Uddrag) af Lionardo da Vinci's Iagttagelser over Træerne (i Forstbotaniske Undersøgelser, 1906), — her er det hans Beundring, der kaster Lys over den store Maler, der til Ære for sin Kunst ogsaa dyrkede Biologi. — I 1916 udkom »Træer og Buske«, en tyk Bog med Beskrivelser af Vedplanter, der vokser eller menes at kunne vokse her i Landet, et stort kompilatorisk Arbejde.

For at trække det sammen i Korthed: O. G. Petersens videnskabelige Produktion kan i sine Hovedtræk deles i tre Grupper: først Planternes Anatomi, undersøgt dels for dens Skyld — »den rene Kunst« — og dels for ved dens Hjælp at maale Slægtskab mellem Plantegrupper. Dernæst Scitaminerne's Systematik, som hans ordnende Aand bragte Rede i, — og endelig Træernes Naturhistorie, et mere broget

Undersøgelses-Felt, hvor Anatomen og Systematikeren og Morfologen i ham maatte se at finde en Biolog at tage med paa Raad. Fælles for alle hans Undersøgelser er: kritisk Sans, ædruelig Iagttagelse, og derfor vil mange af hans Arbejder have Værdi for Fremtidens videnskabelige botaniske Arbejde.

I 1918 tog O. G. Petersen sin Afsked fra Landbohøjskolen paa Grund af Alder. Han fik derefter en 19 Aar lang Alderdom, som han tilbragte i sin Bolig paa Frederiksberg. Han forsøgte at arbejde, skrev ogsaa et Par smaa Ting, men han var for gammel, havde ikke Kraft nok til selvstændigt Arbejde. Han var glad, at han kunde læse, og han læste meget, især Naturvidenskab og Historie, højt for sin Hustru Fru Anna Petersen, f. Dorph, som døde faa Maaneder efter ham.

O. G. Petersen var høj og bar sig med en ret Ryg, han saa temmelig alvorlig og højtidelig ud med det hvide Overskæg og Lorgnetten, omtrent som en Officer eller Adelsmand. Han var ogsaa sin Tids dannede Mand og kunde f. Eks. ikke taale daarlige Manerer. Hans lidt langsomme Tale tydede paa et roligt Væsen, en Karakters Fasthed. Man kunde lide paa ham, han var en Mand med et trofast Hjerte, og dog med »Sind«: han kunde ikke udstaa altfor elskværdige, uægte Mennesker eller Folk, der tog sig selv højtideligt, — dem sagde han Vittigheder om. Sans for Humor var hans, han var en morsom Mand, som ganske tørt og med alvorlig Mine kunde sige en vittig Bemærkning eller komme med smaa lystige og venlige Drillerier. I hans videnskabelige Arbejder ser man ikke meget til dette, det skulde da være smaa spidse Bemærkninger f. Eks. til altfor filosoferende

Naturforskere. Han havde ellers en ualmindelig stilistisk Evne, hans Breve var altid originale og morsomme, uden forslidte Vendinger. Han var ogsaa musikalsk og elskede især Mozart.

Det er ikke sørgeligt, at en gammel Mand, mæt af Dage, forlader Livet. Man kan kun glæde sig over, at man har kendt ham, en sand Naturforsker, der søgte Sandheden, fordi han længtes efter den, og en Mand af ægte Sind og varmt Hjerte. Som Person vil han ikke glemmes af dem, der har kendt ham, og som Forsker vil han vel navnlig huskes for sine Arbejder over Scitaminéerne og over Træernes Naturhistorie.

O. G. Petersens samtlige videnskabelige Arbejder findes nævnte i: Carl Christensen: Den Danske Botaniks Historie. Bd. 2, p. 475. København 1924—1926.
